

Beleid lozingen buitengebied

(Vastgesteld in het BOSAZ van 21 april 2016)

“Nu ontzorgd, blijft ontzorgd.”

Datum: 21 april 2016

Versie: Definitief

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Terugblik	3
3. Wetgeving.....	3
3.1 Blah.....	4
3.2. Activiteitenbesluit	4
4. Ontheffing zorgplicht.....	5
5. Beleid lozingen buitengebied SAZ+	6
5.1 Bestaande drukriolering	6
5.2 Overheidszuiveringsvoorzieningen bij particulieren.....	6
5.3 Eigen (voldoende) zuiveringsvoorzieningen bij particulieren	6
5.4 Eigen (onvoldoende) zuiveringsvoorzieningen bij particulieren.....	6
5.5 Eigen zuiveringsvoorzieningen bij bedrijven	7
5.6 Nieuwe lozingen	7
6. Kostenverdeling.....	7
7. Overig	7
Bijlage 1	8
Vervallen toetsingscriteria voor lozingen uit 1998	8
Bijlage 2	9
Cases lozingen huishoudelijk afvalwater buitengebied	9
Bijlage 3	12
Relevante bepalingen Wet Milieubeheer	12
Bijlage 4	13
Kostenverdeling.....	13

1. Inleiding

In Zeeland zijn circa 4.000 adressen in het buitengebied niet gerioleerd. Door de uitgestrektheid van het buitengebied zijn de afstanden vaak te groot om deze adressen aan te sluiten op de gemeentelijke riolering.

In het buitengebied ontstaan regelmatig nieuwe initiatieven waarbij afvalwater vrijkomt. Hierbij moet worden gedacht aan nieuwe of uitbreidende bedrijvigheid (Nieuwe Economische Draggers) en woningbouw op bestaande percelen of nieuwe locaties.

De vele veranderingen op het gebied van beleid, wetgeving en ervaringen ten aanzien van het omgaan met afvalwater in het buitengebied zijn aanleiding om het huidige beleid te herzien.

Om vorm te geven aan het nieuwe beleid voor het buitengebied is een SAZ-werkgroep opgericht bestaande uit leden van provincie, gemeenten en waterschap. Dit rapport vormt het eindproduct van deze werkgroep.

2. Terugblik

Vanaf 1998 was het landelijk beleid het kader voor de afweging hoe om te gaan met huishoudelijk en/of bedrijfsafvalwater in het buitengebied.

Op basis van de destijds overeengekomen toetsingscriteria (zie bijlage 1) hebben alle gemeenten de sanering van bestaande lozingen in het buitengebied uitgevoerd.

Voor circa 4.000 lozingen was aansluiting op riolering niet doelmatig en heeft de Provincie Zeeland ontheffing verleend van de afvalwaterzorgplicht.

In de volgende twee tabellen zijn de sanering van het aantal lozingen (links) en het hierbij behaalde milieurendement (rechts) weergegeven.

Klasse	1998	2004	2014		1998	2004	2014
septic-tank	6008	4403	3884		11.235	8.234	7.263
verbeterde septic-tank	0	0	100		-	-	144
IBA-2	0	0	80		-	-	50
IBA-3a	0	0	310		-	-	327
drukriolering	0	1605	1634		-	247	252
Totaal	6008	6008	6008		11.235	8.481	8.035
					Milieurendement*	24,5%	28,5%

* Milieurendement bepaald op basis van vermindering aantal v.e.'s bij verandering van de voorzieningen

3. Wetgeving

De Wet milieubeheer (art. 10.33) verplicht gemeenten tot het inzamelen en transporteren van het binnen de gemeentegrenzen vrijkomende stedelijk afvalwater. Voor het buitengebied kan de provincie gemeenten ontheffing verlenen van deze zorgplicht.

Voor huishoudelijke lozingen zijn de algemene regels beschreven in het "Besluit lozen afvalwater huishoudens" (Blah).

Het "Activiteitenbesluit" vormt het kader waar bedrijven aan dienen te voldoen.

In de praktijk interpreteren initiatiefnemers, gemeenten en waterschap deze wet- en regelgeving nogal eens op verschillende wijze. Het was daarom nodig om het Zeeuws beleid inzake lozingen in het buitengebied opnieuw tegen het licht te houden en te komen tot nieuw, breed gedragen eenduidig beleid. Daar komt bij dat het Nationaal Bestuursakkoord Water de verantwoordelijkheden rond het (afval)waterbeheer opnieuw vorm wil geven. Dit heeft o.a. tot gevolg dat de provinciale inbreng in de afvalwaterketen afneemt en die van waterschap en gemeenten juist toeneemt.

3.1 Blah

- Aansluiting is verplicht bij een afstand minder dan 40 m vanaf de kadastrale grens tot aan de riolering;
- Bij een grotere afstand tot de riolering is lozing op oppervlaktewater of in de bodem toegestaan mits gebruik wordt gemaakt van een verbeterde septic tank (VST) conform de Regeling lozing afvalwater huishoudens (inhoud 6 m³, 3 compartimenten in een verhouding 2:1:1, voldoet aan NEN-EN 12566-1). De voorgeschreven VST is gericht op het terughouden van bezinkbare en opdrijvende bestanddelen. Bron/besluit: Besluit van 15 november 2007, houdende regels met betrekking tot het lozen vanuit particuliere huishoudens;
- Op de VST dient al het afvalwater te worden aangesloten. Hemelwater mag niet op de VST worden aangesloten. Bron/besluit: Besluit van 15 november 2007, houdende regels met betrekking tot het lozen vanuit particuliere huishoudens (Besluit lozing afvalwater huishoudens);
- Binnen Zeeland is bestuurlijk bepaald dat bestaande (te kleine) septic tanks uiterlijk in 2027 moeten zijn vervangen door minimaal een VST. Alle gemeenten dienen de betreffende bewoners hierover te informeren.

3.2. Activiteitenbesluit

- In tegenstelling tot het Blah kent het Activiteitenbesluit afstandscriteria die worden bepaald door de omvang van de lozing:
 - 40 m bij maximaal 10 v.e.
 - 100 m bij 10-25 v.e.
 - 600 m bij 25-50 v.e.
 - 1.500 m bij 50-100 v.e.
 - 3.000 m bij 100-200 v.e.
- Berekening volgens de oude provinciale systematiek leidt doorgaans tot langere aansluitafstanden. Dit vormde regelmatig aanleiding tot onduidelijkheid. Om hieraan een einde te maken wordt voorgesteld om alleen de afstanden uit het Activiteitenbesluit te hanteren.
- Bij een lozingsomvang tot 6 v.e. voldoet een VST als voldoende voorziening. Deze VST dient aan dezelfde voorwaarden te voldoen als in het Blah.
- Bij een lozingsomvang van 6 v.e. of meer gelden de volgende emissiegrenswaarden:

BZV	40
CZV	200
totaal stikstof	60
ammonium stikstof	4
onopgeloste stoffen	60
fosfor totaal	6

Deze grenswaarden, uitgedrukt in mg/l, gelden voor steekmonsters. Voor representatieve etmaalmonsters zijn de grenswaarden een factor twee lager.

Deze grenswaarden komen overeen met de Kiwa-eisen voor een IBA klasse 3b.

Omdat voorbeelden vaak beter aanspreken dan tekst is, aan de hand van zeven veel voorkomende situaties, het Blah en het Activiteitenbesluit uitgewerkt. Deze cases en de uitwerking staan in bijlage 2.

4. Ontheffing zorgplicht

Op grond van art.10.33 lid 3 van de Wet Milieubeheer is de provincie het bevoegd gezag om gemeenten ontheffing te verlenen van de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater. Relevante bepalingen uit de Wet milieubeheer zijn opgenomen in bijlage 3.

In de periode 1998 – 2005 is door de provincie, gemeenten en waterschappen in Zeeland gezamenlijk bepaald welke panden alsnog op de riolering aangesloten dan wel via individuele systemen voor de behandeling van afvalwater (IBA-systemen) ontzorgd moesten worden en welke panden in aanmerking komen voor ontheffing. Op basis van die gezamenlijke saneringsoperatie hebben de gemeenten de rioleringszorg voor een groot aantal panden alsnog voor hun rekening genomen en heeft de provincie voor de panden waarvoor gemeentelijke inzameling niet doelmatig is gebleken tot uiterlijk 1 januari 2015 ontheffing van de zorgplicht verleend.

De regionale overheden zijn met elkaar overeengekomen dat niet-gerioleerde lozers tot 2027 de tijd krijgen om de bestaande septic tank te vervangen door een verbeterde septic tank (VST) conform het Blah en de “Regeling lozing afvalwater huishoudens”. De betreffende lozers worden door hun gemeente per brief geïnformeerd over deze beleidslijn. Alle nieuwe lozers moeten per direct voldoen aan de wettelijke vereisten.

In 2011 zijn rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven in het bestuursakkoord water met elkaar overeengekomen dat de vereiste ontheffing komt te vervallen¹, waarmee het besluit om uit doelmatigheidsoverwegingen in een deel van het buitengebied niet over te gaan tot inzameling van afvalwater bij de gemeente komt te liggen. Tot op heden is de wet echter nog niet aangepast en is onduidelijk op welke termijn dit wel gaat gebeuren. Zo lang de Wet Milieubeheer niet op deze afspraak is aangepast, blijft ontheffing formeel gezien vereist.

Omdat de huidige ontheffingen formeel gezien verlopen zijn, moeten de gemeenten opnieuw ontheffing aanvragen. Tot het moment dat de eerder genoemde wetswijziging in werking treedt, zal de provincie de ontheffingsaanvragen behandelen. In het Omgevingsplan Zeeland 2012 – 2018 (p.70) is aangegeven dat de provincie zich bij de beoordeling van ontheffingsverzoeken baseert op de minimale wettelijke vereisten. Dit betekent dat in principe een algemene ontheffing voor onbepaalde tijd verleend zal worden voor alle gevallen waarvoor aansluiting op de riolering niet wettelijk verplicht is. Daarbij geldt dat bij nieuwe en uitbreidende lozingen door gemeente en waterschap samen de afweging wordt gemaakt of gekozen wordt voor afvalwaterzorg door de overheid of voor het gebruikmaken van de ontheffing, waarbij de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk is voor de lozing.

Verzoeken om ontheffing van de zorgplicht verlopen via de aangegeven procedure (afd.3.4 AWB) in de provinciale Milieuverordening.

¹ "De zorgplicht voor inzameling van stedelijk afvalwater wordt aangepast, zodat geen provinciale ontheffing nodig is wanneer de gemeente om doelmatigheidsoverwegingen besluit in een deel van het buitengebied geen afvalwater in te zamelen"

5. Beleid lozingen buitengebied SAZ+

Het voorgestelde beleid is gebaseerd op de actuele wet- en regelgeving (het Blah, het Activiteitenbesluit, de Wm en uitvoeringsregelingen). Deze nieuwe invulling vervangt de bestaande Zeeuwse toetsingscriteria.

Omdat er in de praktijk diverse lozingssituaties van afvalwater in het buitengebied voorkomen, heeft de werkgroep deze verdeeld in:

1. Bestaande drukriolering;
2. Bestaande overheidszuiveringsvoorzieningen bij particulieren;
3. Bestaande eigen (voldoende) zuiveringsvoorzieningen bij particulieren;
4. Bestaande eigen (onvoldoende) zuiveringsvoorzieningen bij particulieren;
5. Bestaande eigen (voldoende) zuiveringsvoorzieningen bij bedrijven;
6. Nieuwe en/of uitbreidende lozingen.

Situatie 1, 2, 3 en 5 worden gehandhaafd tenzij aangetoond kan worden dat het milieurendement en de maatschappelijke kosten verlaagd kunnen worden.

Het beleid van de SAZ+ is als volgt:

5.1 Bestaande drukriolering

Gemeenten handhaven de bestaande drukriolering. Zij kunnen hier alleen van afwijken als nieuwe ontwikkelingen aangetoond hebben dat deze een beter milieurendement hebben of lagere maatschappelijke kosten opleveren bij minimaal een zelfde milieurendement.

5.2 Overheidszuiveringsvoorzieningen bij particulieren

De huidige overheidszuiveringsvoorzieningen die het waterschap in samenwerking met de gemeenten (IBA-wacht) onderhoudt, worden gehandhaafd. Hiervan kan alleen afgeweken worden als nieuwe ontwikkelingen aangetoond hebben dat deze een beter milieurendement hebben of lagere maatschappelijke kosten opleveren bij minimaal een zelfde milieurendement.

5.3 Eigen (voldoende) zuiveringsvoorzieningen bij particulieren

Eigen voldoende zuiveringsvoorzieningen (verbeterde septic tanks (VST's) en IBA's klasse II en III) worden gehandhaafd.

Bij oprukkende riolering worden bestaande lozingen op het oppervlaktewater of de bodem aangesloten op de riolering (waarbij uitgegaan wordt van het Blah en het Activiteitenbesluit).

Gemeente en bewoner kunnen in onderling overleg overeenkomen om toch aan te sluiten op de riolering.

De verantwoordelijkheid voor het beheer van zuiveringsvoorzieningen ligt in principe bij de eigenaar. Als blijkt dat dit tot onwenselijke situaties ten aanzien van de lokale waterkwaliteit leidt, kunnen gemeenten er voor kiezen het onderhoud van de septic tanks centraal te regelen en te bekostigen uit de rioolheffing.

5.4 Eigen (onvoldoende) zuiveringsvoorzieningen bij particulieren

Eigen (onvoldoende) zuiveringsvoorzieningen dienen uiterlijk in 2027 te zijn vervangen door VST's.

Bij oprukkende riolering worden bestaande lozingen op oppervlaktewater of bodem aangesloten op de riolering (waarbij uitgegaan wordt van het Blah en het Activiteitenbesluit).

Gemeente en bewoner kunnen in onderling overleg overeenkomen om toch aan te sluiten.

De eigenaar is verantwoordelijk voor het beheer van de zuiveringsvoorziening. Zie ook 5.3.

5.5 Eigen zuiveringsvoorzieningen bij bedrijven

Bij eigen zuiveringsvoorzieningen bij bedrijven is de vigerende wetgeving van kracht.

De eigenaar is verantwoordelijk voor het beheer van de zuiveringsvoorziening. Zie ook 5.3.

5.6 Nieuwe lozingen

De aansluitplicht wordt bepaald door de wettelijk voorgeschreven afstandscriteria en zuiveringsvoorzieningen of emissiegrenswaarden. Voor huishouden is dit het Blah. Voor bedrijven is dit het Activiteitenbesluit.

Als hierbij sprake is van een lozing op oppervlaktewater, is de eigenaar verantwoordelijk voor het beheer van de zuiveringsvoorziening. Zie ook 5.3

6. Kostenverdeling

Verdeling van de kosten tussen gemeente, waterschap en lozer voor de aansluiting van lozingen op riolering vindt plaats op basis van de memo die opgenomen is in bijlage 4.

7. Overig

Zeeuwse afspraken uit 1998 waren bedoeld voor de sanering van kwetsbaar buitengebied. Deze saneringsoperatie is afgerond in 2005. De afspraken uit 1998 zijn niet meer van kracht.

Bijlage 1

Vervallen toetsingscriteria voor lozingen uit 1998

In Zeeland kreeg het landelijke beleid een Provinciale invulling gekregen in de vorm van toetsingscriteria voor lozingen. Deze toetsing berustte op de volgende uitgangspunten:

- Een huishoudelijke lozing vanuit een woning (3 verontreinigingseenheden (v.e.)) dient te worden aangesloten als de aansluitkosten € 9.393 of minder bedragen (weinig kwetsbare gebieden);
- Een huishoudelijke lozing vanuit een woning (3 v.e.) dient te worden aangesloten als de aansluitkosten € 16.018 of minder bedragen (kwetsbare gebieden);
- De aansluitkosten worden berekend aan de hand van kentallen:
 - pompput: € 8.395;
 - persleiding: € 24 per meter;
 - werkzaamheden eigen terrein: € 2.045.

Een voorbeeld van een toetsing voor de ontheffing van de zorgplicht riolering.

Een landbouwbedrijf in weinig kwetsbaar gebied start een minicamping met 15 standplaatsen.
Vuilvracht camping + woning: 8,1 v.e.

normbedrag voor 3 v.e.: € 9.393

normbedrag voor 8,1 v.e.: $8,1 \times 9.393/3 = € 25.361$

Uit de provinciale kentallen (pompput € 8.395, persleiding € 24/m en werkzaamheden eigen terrein € 2.045) volgt dat in dit geval aansluiting verplicht is bij een aansluitafstand van 621 m of minder ($8395 + 621 \times 24 + 2045 = € 25.344$).

Bijlage 2

Cases lozingen huishoudelijk afvalwater buitengebied

Aan de hand van zeven cases is de verscheidenheid aan beoordelingen geïnventariseerd. Deze praktische benadering heeft geleid tot een breed gedragen beoordeling van enkele veel voorkomende situaties.

Case 1. Bestaande niet gerioleerde woning op meer dan 40 m van de riolering.

Case 2. Bestaande niet gerioleerde woning binnen de bebouwde kom. Binnen 40 m van de perceelgrens bevindt zich een mogelijkheid om aan te sluiten.

Case 3. Nieuwe woning op meer dan 40 m van de riolering.

Case 4. Nieuw landgoed met 20 woningen. Op 1.000 m afstand vanaf de perceelgrens bevindt zich een mogelijkheid om aan te sluiten.

Case 5. Nieuwe minicamping (25 eenheden). Op 100 m afstand vanaf de perceelgrens bevindt zich een mogelijkheid om aan te sluiten.

Case 6. Nieuwe minicamping (25 eenheden). Op 1.000 m afstand vanaf de perceelgrens bevindt zich een mogelijkheid om aan te sluiten

Case 7. Een bedrijf loost 35 v.e. huishoudelijk afvalwater op 250 m van een gemeentelijke persleiding. Daarmee zou aansluiting op grond van het Activiteitenbesluit verplicht zijn. De persleiding is echter al maximaal belast en moet vergroot worden om aansluiting mogelijk te maken. De gemeentelijke riolering waar wel aansluiting op mogelijk is, ligt op 1.000 m.

Is aansluiting op riolering in dit geval verplicht? Zo ja, voor wiens rekening komt dan welk deel van de kosten?

Case 8 Bij de actualisering van het bestemmingsplan buitengebied heeft een gemeente besloten dat het aantal kampeereenheden van minicampings vergroot mag worden. In het vorige bestemmingsplan mochten minicampings maximaal 15 kampeereenheden hebben. In het nieuwe bestemmingsplan mogen minicampings maximaal 25 eenheden hebben. In het geactualiseerde bestemmingsplan is niet opgenomen hoe de verwerking van deze extra hoeveelheid afvalwater geregeld is.

De volgende situatie doet zich voor.

Een bestaande minicamping met 15 kampeereenheden loost haar afvalwater op de gemeentelijke drukriolering en betaalt hiervoor rioolheffing.

De minicamping besluit om uit te breiden van 15 eenheden + woning = $(15 \times 0,34) + 3 = 5 + 3 = 8$ v.e. naar 25 eenheden + woning = $(25 \times 0,34) + 3 = 12$ v.e. De omvang (v.e.'s) van de lozing neemt dus toe met ca. 50% (gebaseerd op jaargemiddelde waarden). Ook de hoeveelheid afvalwater (m^3) neemt toe, en wel zoveel dat de bestaande drukriolering onvoldoende capaciteit heeft om deze extra hoeveelheid afvalwater te verwerken. Zelfs niet als het afvalwater van de minicamping wordt gebufferd en gespreid over de dag via de drukriolering wordt afgevoerd. Als de gemeente het

afvalwater via de drukriolering af wil voeren, moet zij de drukriolering over een grote afstand vergroten.

Hoe moet deze situatie opgelost worden, uitgaande van de huidige wet- en regelgeving?

En voor wie zijn de kosten?

Case 1

Niet aansluiten. Blah van toepassing → zuiveringsvoorziening conform ministeriële regeling: minimaal VST conform NEN-EN 12566-1.

Check:

1. Welke zuiveringsvoorzieningen zijn aanwezig?
2. Voldoen aanwezige zuiveringsvoorzieningen aan regeling?
3. Is brief nodig van gemeente naar lozer: vóór 2027 voldoen aan regeling, indien van toepassing?
4. Is door provincie ontheffing verleend aan gemeente voor zorgplicht van betreffende lozer?
5. Wil lozer (uit ideële overwegingen) een zuiveringsvoorziening met een hoger zuiveringsrendement (bijv. helofytenfilter)? Dan voorlichting over korting op heffing en voorwaarden (certificering).

Case 2

Aansluiten, conform Blah en ontheffing zorgplicht (10.33 Wm).

Check:

1. Waarom niet aangesloten?
2. Maatwerkoplossing vaststellen gemeente-waterschap-lozer? (nb: provincie tot van kracht worden Omgevingswet nog steeds verlener ontheffing zorgplicht aan gemeente).

Case 3

Niet aansluiten. Blah van toepassing → zuiveringsvoorziening conform ministeriële regeling: minimaal VST conform NEN-EN 12566-1.

Check:

1. Wordt door provincie ontheffing verleend aan gemeente voor zorgplicht van betreffende lozer?
2. Wil lozer (uit ideële overwegingen) een zuiveringsvoorziening met een hoger zuiveringsrendement (bijv. helofytenfilter)? Dan voorlichting over korting op heffing en voorwaarden (certificering).

Case 4

Check vooraf of sprake is van 20 individuele woningen of een inrichting in de zin van Wm in artikel 1.1, vierde lid.

Bij 20 individuele particuliere huishoudens: zie Case 3. Let wel: is er sprake van een nieuwe woonwijk conform bestemmingsplan van de gemeente dan bij bouwrijp maken rioleren.

Bij een inrichting (conform Wm 1.1, vierde lid) geldt het Activiteitenbesluit.

Case 5

Bij 100m: aansluiten volgens Activiteitenbesluit.

Case 6

Bij 1.000m: aansluiten niet verplicht volgens Activiteitenbesluit.

Zuiveringsvoorziening nodig: IBA klasse 3 (>6 v.e.).

Case 7

Op grond van art. 3.5 lid 1 Activiteitenbesluit is het lozen van huishoudelijk afvalwater in het oppervlaktewater of in de bodem toegestaan als de afstand tot het dichtstbijzijnde vuilwaterriool of een zuiveringstechnisch werk waarop kan worden aangesloten meer bedraagt dan een bepaalde waarde. Met de zinsnede “waarop kan worden aangesloten” heeft de wetgever ook een uitzondering willen maken voor gevallen waarin weliswaar een vuilwaterriool binnen de afstands-eis ligt, maar aansluiting daarop feitelijk niet mogelijk is omdat de capaciteit van de voorziening onvoldoende is. Dit blijkt uit de toelichting² bij artikel 7 van het Besluit lozing afvalwater huishoudens: “In het eerste lid van artikel 7 is naar aanleiding van een reactie op het ontwerpbesluit verduidelijkt, dat het lozingsverbod alleen dan geldt, indien op de binnen de 40 meter gelegen voorziening daadwerkelijk aansluiting mogelijk is. Dat hoeft niet altijd het geval te zijn. Zo is het mogelijk dat binnen 40 meter wel een kleinschalig zuiveringstechnisch werk aanwezig is, maar dat aansluiting daarop niet mogelijk is vanwege de beperkte capaciteit daarvan.”

Aangezien de persleiding maximaal belast is, is er geen sprake van een vuilwaterriool waarop aansluiting mogelijk is en dat binnen de afstandseis ligt. Aansluiting is daarom niet verplicht, het betreffende bedrijf mag (met de nodige zuiveringsvoorzieningen) op het oppervlaktewater lozen.

Case 8

Als de bestaande drukriolering te weinig capaciteit heeft om de extra afvalwaterstroom te verwerken, is er geen sprake van een vuilwaterriool waarop aansluiting kan plaatsvinden. De eerste vraag is dan of er een ander vuilwaterriool of zuiveringstechnisch werk is waarop wel aansluiting kan plaatsvinden en dat binnen de afstandseis ligt (40 m volgens art. 3.4 Activiteitenbesluit, want de bedrijfsmatige lozing is < 10 i.e.). Als dat niet het geval is, dan mag er volgens art. 3.4 Activiteitenbesluit op het oppervlaktewater of de bodem worden geloosd. De kosten voor het aanbrengen en onderhouden van de benodigde IBA zijn voor de campinghouder. Mocht de campinghouder toch op het vuilwaterriool gaan lozen, dan is het mogelijk om bij maatwerkvoorschrift op grond van art. 2.1 Activiteitenbesluit te bepalen dat lozen op de vuilwaterriolering niet is toegestaan. Het is immers in strijd met de zorgplicht om te lozen op een vuilwaterriool dat het afvalwater niet kan verwerken.

Dit antwoord veronderstelt wel dat de gemeente een ontheffing heeft van de inzamelplicht voor stedelijk afvalwater (art. 10.33 lid 3 Wm). Als de gemeente geen ontheffing heeft, krijgt of wil hebben, dan zal de gemeente wel moeten zorgen voor inzameling van het extra afvalwater van de camping. Dat kan door de bestaande drukriolering te vergroten of door een IBA aan te leggen. In beide gevallen zijn de kosten voor de gemeente.

² Stb. 2007, 468, p. 35.

Bijlage 3

Relevante bepalingen Wet Milieubeheer

Artikel 10.33

1. De gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een inrichting als bedoeld in [artikel 3.4 van de Waterwet](#).
2. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een inrichting als bedoeld in het eerste lid kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen in beheer bij een gemeente, waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, indien met die systemen blijkt het gemeentelijk rioleringsplan eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt.
3. Op verzoek van burgemeester en wethouders kunnen gedeputeerde staten in het belang van de bescherming van het milieu ontheffing verlenen van de verplichting, bedoeld in het eerste lid, voor:
 - a. een gedeelte van het grondgebied van een gemeente, dat gelegen is buiten de bebouwde kom, en
 - b. een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van minder dan 2000 inwonerequivalenten wordt geloosd.
4. De ontheffing bedoeld in het derde lid kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door gedeputeerde staten worden ingetrokken. Bij de intrekking wordt aangegeven binnen welke termijn in inzameling en transport van stedelijk afvalwater wordt voorzien.

MEMO

Aan Samenwerkingsverband SAZ+, t.a.v. de heer A. van der Straat
Betreft concept advies aansluiting huishoudelijk afvalwater
Kenmerk SAZ2015/1
Datum 5 september 2015

Geachte heer van de Straat,

Per email d.d. 15 juli 2015 hebt u Colibri Advies opdracht gegeven om een advies op te stellen ter beantwoording van een aantal vragen die binnen het Samenwerkingsverband SAZ+ leven over het aansluiten en lozen van huishoudelijk afvalwater op de openbare vuilwaterriolering in het buitengebied. Hierbij treft u de beantwoording van uw vragen aan.

1. Kostenverdeling aansluiten

Hoe ziet de kostenverdeling tussen gemeente, waterschap en lozer eruit als een lozing van huishoudelijk afvalwater:

- a. verplicht aangesloten wordt op grond van het Besluit lozing afvalwater huishoudens (particulier binnen 40 meter)?*
- b. verplicht aangesloten wordt op grond van het Activiteitenbesluit (bedrijf binnen afstandscriterium)?*
- c. buiten het afstandscriterium aangesloten wordt op basis van de wens van de lozer, de gemeente of het waterschap?*

Voor alle gevallen is de vraag:

- Voor wiens rekening komt welk deel van de kosten?*
- Op basis van welke regelgeving kan welk deel van de gemeentelijke kosten gedekt worden?*
- Hoe moet het aantal inwonerequivalenten worden berekend? Is dit een gemiddelde of de piekbelasting?*

Voor het laatste geval geldt tevens de volgende vraag:

- Kan de gemeente of het waterschap een lozer voor een lozing die buiten het afstandscriterium valt, verplichten om aan te sluiten?*

1.1. Verdeling van de kosten tussen particulier en overheid, situatie a en b

Bij het verzamelen van huishoudelijk afvalwater zijn verschillende kosten te onderscheiden:

- de (eenmalige) kosten voor het aanleggen van openbare vuilwaterriolering in het buitengebied;*

- de (eenmalige) kosten voor het leggen van de aansluitleiding van het perceel naar de openbare vuilwaterriolering;
- de kosten voor onderhoud en toekomstige vervanging van de openbare riolering en de aansluitleiding.

In situatie a en b (verplicht aansluiten van een huishouden of een bedrijf) ligt het openbare vuilwaterriool al dicht genoeg in de buurt van het betreffende perceel en zijn er dus geen kosten voor de aanleg van een openbaar vuilwaterriool. In situatie c kan er wel sprake van een aanleg van een openbaar vuilwaterriool. Situatie a en b zijn in juridische zin identiek en worden daarom gezamenlijk behandeld in deze paragraaf.

In situatie a en b is de perceeleigenaar verplicht om aan te sluiten op het openbare vuilwaterriool. De kosten voor de aanleg van de aansluitleiding berusten dan ook bij de betreffende perceeleigenaar. De vorm waarin deze kosten bij hem worden neergelegd kan wel verschillen. Veel gemeenten willen niet dat derden zelfstandig werkzaamheden verrichten aan de openbare riolering. Die gemeenten verzorgen vaak zelf de aanleg van de aansluitleiding in het openbare gebied. De kosten daarvan worden veelal bij de perceeleigenaar in rekening gebracht via een eenmalig aansluitrecht (zie verder vraag 1.3). Andere gemeenten staan wel toe dat particulieren zelf de aansluitleiding aanleggen. In die gevallen zal de particulier zelf een aannemer inschakelen en de kosten daarvan direct zelf dragen.

Wanneer een particulier zelf de aansluitleiding aanlegt, betekent dat niet automatisch dat hij eigenaar blijft van die aansluitleiding. De hoofdregel van art. 5:20 Burgerlijk Wetboek is immers dat de eigendom van de grond tevens de eigendom van de werken die duurzaam met die grond zijn verenigd omvat (verticale natrekking). Een aansluitleiding in gemeentegrond behoort dus in principe toe aan de gemeente, met als gevolg dat de gemeente verantwoordelijk is voor de kosten voor onderhoud en toekomstige vervanging van de leiding. Dit is alleen anders als de aansluitleiding als bestanddeel moet worden beschouwd van de woning van de particulier (horizontale natrekking, zie art. 5:20 lid 1 onder e BW). Een perceelaansluitleiding wordt veelal als bestanddeel van de woning beschouwd tot aan het inspectieputje, omdat dit het eerste herkenbare fysieke punt in het openbaar terrein is dat als logische begrenzing van het eigendom van de particulier kan worden beschouwd. De particulier is voor dat deel van de aansluitleiding verantwoordelijk voor het onderhoud en de toekomstige vervanging van de leiding en draagt daar ook de kosten voor.

Bij het ontbreken van een inspectieputje als logische grens van het eigendomsrecht, moet de vraag wie eigenaar is van de aansluitleiding in het individuele geval beantwoord worden aan de hand van de verkeersopvattingen. Daarbij moet worden opgemerkt dat de gemeente de mogelijkheid heeft om bij verordening te bepalen waar precies de grens ligt tussen de aansluitleiding en het openbare riool.³ Er zijn echter niet veel gemeenten die van deze mogelijkheid gebruik hebben gemaakt.

1.2. Kostenverdeling bij aansluiting buiten afstandseis

Als aansluiting op de openbare vuilwaterriolering gewenst is terwijl dit niet verplicht is omdat de afstand tussen de lozing en het dichtstbijzijnde vuilwaterriool meer is dan de afstandseis, dan dienen de kosten van die aansluiting in principe te worden gedragen door degene die de aansluiting wenst. Als de lozer zelf wil aansluiten, dan zal hij zelf de kosten daarvan moeten dragen. Als de gemeente of het waterschap wil dat er wordt aangesloten, dan zal de gemeente of het waterschap de kosten daarvan moeten dragen. In dat laatste geval kan wel geprobeerd worden om een bijdrage in de kosten te vragen van de lozer. Hij heeft immers ook voordeel van de aansluiting, want hij hoeft niet meer zelf zorg te dragen voor de zuivering van het huishoudelijke afvalwater. De lozer kan echter niet gedwongen worden om bij te dragen aan de kosten. In juridische zin is de aansluiting in dit geval een privaatrechtelijke (contractuele) aangelegenheid, waarbij beide contractanten moeten instemmen met het aanleggen van de aansluiting en de daarvoor te betalen vergoeding.

³ *Kamerstukken II 2005-2006, 29 834, nr. 9, p. 7.*

Vanzelfsprekend kan aansluiting wel worden afgedwongen door openbare vuilwaterriolering aan te leggen tot aan de afstandseis – dan is aansluiting immers verplicht op grond van het Activiteitenbesluit of het Besluit lozing afvalwater huishoudens.

Wanneer de aansluiting eenmaal gerealiseerd is, zal de zuiveringsheffing moeten betalen aan het waterschap. Het belastbare feit voor de zuiveringsheffing is het brengen van stoffen op een riolering of een zuiveringstechnisch werk. Er wordt in de Waterschapswet geen onderscheid gemaakt tussen verplichte of onverplichte aansluitingen op de riolering, in beide gevallen is de heffing verschuldigd. Daarnaast is rioolheffing verschuldigd. De gemeente kan zelf bepalen (in de heffingsverordening) wat de grondslag voor de rioolheffing is. Dit belastbare feit is vaak het direct of indirect afvoeren van water naar de gemeentelijke riolering. Daarvan is in ieder geval sprake als een aansluiting wordt gerealiseerd. Sommige gemeenten verstaan onder het indirect afvoeren ook het afvoeren van water naar het oppervlaktewater. In dat geval is de rioolheffing ook al verschuldigd als er geen aansluiting op de gemeentelijke riolering is gerealiseerd.

1.3. Wettelijke grondslag voor dekking gemeentelijke kosten

De gemeentelijke kosten voor het aanleggen en het onderhouden en vervangen van de aansluiting kunnen op twee manieren worden gedekt.

De eerste manier is een eenmalig aansluitrecht. Dit is een eenmalige belastingheffing waarmee de kosten van het leggen van de aansluitleiding door de gemeente worden verhaald op de aanvrager van de aansluitleiding (veelal de perceeleigenaar). Dit betreft dus uitsluitend de eerste aanleg en niet toekomstig onderhoud of vervanging van de aansluitleiding. Om een aansluitrecht te kunnen heffen, moet de gemeente een heffingsverordening vaststellen op grond van art. 229 lid 1 onder b van de Gemeentewet. In module D1200 van de Leidraad Riolering van Rioned is een modelverordening voor dit eenmalige aansluitrecht opgenomen. De hoogte van het aansluitrecht wordt eveneens in de verordening bepaald. Dit kan een vast bedrag zijn, maar ook een bedrag dat afhangt van de omvang van de benodigde werkzaamheden (bijvoorbeeld een bedrag per strekkende meter aansluitleiding). De tweede manier is de rioolheffing, gebaseerd op art. 228a Gemeentewet. Op grond van dat artikel kunnen alle kosten worden gedekt die de gemeente maakt voor de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater en de zuivering van huishoudelijk afvalwater. Het aanbrenge van aansluitleidingen op de openbare vuilwaterriolering en het onderhoud en de toekomstige vervanging daarvan valt hier onder. In dat geval worden de kosten van de aansluiting echter niet bij de aanvrager van de aansluiting in rekening gebracht, maar verdeeld over alle belastingplichtigen van de gemeente.

Voor de volledigheid merken wij op dat de gemeente via de rioolheffing ook de kosten kan dekken voor het aansluiten van percelen waarvoor de aansluitplicht niet geldt. Ook dit zijn immers kosten die de gemeente maakt voor de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater. Voor het aansluiten van een perceel buiten de afstandseis kan echter niet altijd een eenmalig aansluitrecht worden geheven. Voorwaarde daarvoor is dat er sprake is van een aanvraag van de aansluiting. Dat is alleen het geval als de perceeleigenaar zelf aangesloten wil worden en daarvoor dus een aanvraag indient. Als de gemeente of het waterschap wil dat de aansluiting wordt gerealiseerd, is de perceeleigenaar geen aanvrager en kan dus geen eenmalig aansluitrecht worden geheven.⁴

1.4. Mogelijkheid om aansluiten buiten afstandseis af te dwingen

Als de afstand tussen de lozing van huishoudelijk afvalwater en de vuilwaterriolering groter is dan de afstandseis, is volgens het Besluit lozing afvalwater huishoudens en het Activiteitenbesluit lozing op de bodem of op het oppervlaktewater toegestaan. Het is in die gevallen niet mogelijk om het

⁴ Zie ook de toelichting bij de modelverordening eenmalig aansluitrecht: “Een belangrijk element van een heffing gebaseerd op gemeentelijke dienstverlening is dat iemand daadwerkelijk om de dienst vraagt.”

aansluiten op de riolering toch verplicht te stellen. Op grond van art. 4 Besluit lozing afvalwater en art. 2.1 Activiteitenbesluit is het weliswaar mogelijk om maatwerkvoorschriften te stellen ter invulling van de zorgplicht, maar die bevoegdheid bestaat alleen voor zover het betreffende aspect in dat besluit niet uitputtend is geregeld. De afstandseisen tot de vuilwaterriolering, waarbinnen een lozingsverbod voor huishoudelijk afvalwater geldt, zijn uitputtend geregeld. Een maatwerkvoorschrift dat verplicht om aan te sluiten buiten de afstandseis is daarom niet toegestaan.

Het is wel mogelijk om aan het lozen in kleinere (niet aangewezen) oppervlaktewateren bij maatwerkvoorschrift strengere eisen te stellen dan de generieke eisen voor het lozen van huishoudelijk afvalwater. Dit is geregeld in art. 11 lid 3 Blah en art. 3.5 lid 4 Activiteitenbesluit. Voorwaarde is dat de bescherming van het milieu (feitelijk de waterkwaliteit) daartoe noodzaakt. Of dit het geval is, moet worden bepaald met toepassing van het Handboek immissietoets. Volgens dit handboek kunnen strengere eisen dan de beste beschikbare technieken (zoals de in de Regeling lozing afvalwater huishoudens voorgeschreven septic tank) worden gesteld als de lozing, kort gezegd, op de rand van de mengzone een concentratieverhoging tot gevolg heeft van meer dan 10 % van de getalswaarde van de gewenste waterkwaliteit. Bij het maatwerkvoorschrift moet worden aangegeven welke betere zuiveringsvoorziening in dat geval moet worden toegepast. Wanneer het waterschap zo'n maatwerkvoorschrift stelt, zou een lozer de afweging kunnen maken om in plaats van het aanbrengen van die zuiveringsvoorziening een aansluiting op de riolering aan te vragen. Wellicht kan hiermee het gewenste resultaat worden bereikt.

1.5. Bepaling van het aantal inwonerequivalenten

In de huidige regelgeving (Besluit lozing afvalwater huishoudens, Activiteitenbesluit), de daarbij behorende toelichtingen en in de vigerende beleidsdocumenten (CIW 4 1999-01 Individuele behandeling van afvalwater iba systemen, Leidraad Riolering module B4000 CIW 4 Individuele behandeling van afvalwater IBA systemen) is niet beschreven hoe de belasting van een IBA bepaald moet worden. In het Lozingenbesluit Wvo huishoudelijk afvalwater, dat gold tot 1 januari 2013, was wel geregeld hoe het aantal inwonerequivalenten van een lozing moest worden bepaald. Deze berekeningswijze kan nog steeds gehanteerd worden, omdat uit de nieuwe AMvB's niet blijkt dat een andere berekeningswijze zou moeten worden gebruikt.

Artikel 1 lid 2 van het Lozingenbesluit Wvo huishoudelijk afvalwater bepaalde:

“In dit besluit en de daarop rustende bepalingen wordt het aantal inwonerequivalenten als volgt bepaald:

- a. Voor lozen van huishoudelijk afvalwater afkomstig van particuliere huishoudens, of afkomstig van een voor recreatiedoeleinden bestemde woonruimte is het bepaalde in artikel 122h, eerste en vijfde lid, van de Waterschapswet van toepassing met dien verstande dat voor «vervuilingseenheden» en vervuilingseenheid» wordt gelezen: inwonerequivalenten onderscheidenlijk inwonerequivalent;
- b. Voor lozen van huishoudelijk afvalwater anders dan bedoeld onder a, wordt het aantal inwonerequivalenten bepaald op 0,023 inwonerequivalent per m³ gebruikt water.”

Met de verwijzing naar artikel 122h, eerste lid, van de Waterschapswet wordt de forfaitaire berekening van de zuiveringsheffing ook van toepassing verklaard op de bepaling van de omvang van een lozing van huishoudelijk afvalwater vanaf huishoudens en zelfstandige recreatiewoningen. In deze situaties is de lozing van een perceel gelijk aan één inwonerequivalent als de (recreatie)woning wordt gebruikt door één persoon, of drie inwonerequivalenten als de (recreatie)woning wordt gebruikt door meer personen. Op grond van art. 122h, vijfde lid, Waterschapswet is dit echter niet van toepassing op voor recreatiedoeleinden bestemde woonruimten die zich bevinden op een voor verblijfsrecreatie bestemd terrein dat als zodanig wordt geëxploiteerd (een recreatiepark). De omvang van de lozing van recreatieparken en andere lozingen die geen huishouden of zelfstandige recreatiewoning zijn, moet bepaald worden door de hoeveelheid gebruik water te vermenigvuldigen met 0,023 inwonerequivalent. Aangezien de zuiveringsheffing over een jaar wordt berekend, is dit het totale waterverbruik over een jaar. Dit heeft tot gevolg dat de omvang van de

lozing een jaargemiddelde is en dus veelal kleiner zal zijn dan de piekbelasting (het hoogste aantal personen dat op enig moment kan lozen).

2. Vraag over bijzondere situaties

a. Een bedrijf loost 35 v.e. huishoudelijk afvalwater op 250 m van een gemeentelijke persleiding. Daarmee zou aansluiting op grond van het Activiteitenbesluit verplicht zijn. De persleiding is echter al maximaal belast en moet vergroot worden om aansluiting mogelijk te maken. De gemeentelijke riolering waar wel aansluiting op mogelijk is, ligt op 1.000 m.

- *Is in dit geval aansluiting inderdaad verplicht?*
- *Zo ja, voor wiens rekening komt dan welk deel van de kosten?*

b. Een woning in het buitengebied is aangesloten op (druk)riolering. Op het perceel wordt een chalet geplaatst ten behoeve van mantelzorg. Dit chalet wordt aan de achterzijde van het perceel geplaatst en bevindt zich daarmee op grote afstand (meer dan 100 meter) van het pompgemaal van de drukriolering. Het pompgemaal bevindt zich wel binnen een afstand van 40 m van de perceelgrens. Dit maakt het aanleggen van een afvoerleiding van het chalet naar het aansluitpunt relatief kostbaar. Daarom kiest de initiatiefnemer voor een goedkopere oplossing: lozing via een septic tank op een nabij gelegen sloot. Kan de betrokkene in dit geval worden gedwongen om de lozing vanuit het chalet op oppervlaktewater te beëindigen? Zijn er in zijn algemeenheid grenzen te stellen aan de verplichting om nog aan te sluiten op de riolering van nieuwe lozingen op een reeds gerioleerd perceel?

a. Lozing bij maximale belasting persleiding

Op grond van art. 3.5 lid 1 Activiteitenbesluit is het lozen van huishoudelijk afvalwater in het oppervlaktewater of in de bodem toegestaan als de afstand tot het dichtstbijzijnde vuilwaterriool of een zuiveringstechnisch werk waarop kan worden aangesloten meer bedraagt dan een bepaalde waarde. Met de zinsnede "waarop kan worden aangesloten" heeft de wetgever ook een uitzondering willen maken voor gevallen waarin weliswaar een vuilwaterriool binnen de afstandeis ligt, maar aansluiting daarop feitelijk niet mogelijk is omdat de capaciteit van de voorziening onvoldoende is. Dit blijkt uit de toelichting⁵ bij artikel 7 van het Besluit lozing afvalwater huishoudens: "In het eerste lid van artikel 7 is naar aanleiding van een reactie op het ontwerpbesluit verduidelijkt, dat het lozingsverbod alleen dan geldt, indien op de binnen de 40 meter gelegen voorziening daadwerkelijk aansluiting mogelijk is. Dat hoeft niet altijd het geval te zijn. Zo is het mogelijk dat binnen 40 meter wel een kleinschalig zuiveringstechnisch werk aanwezig is, maar dat aansluiting daarop niet mogelijk is vanwege de beperkte capaciteit daarvan."

Aangezien de persleiding maximaal belast is, is er geen sprake van een vuilwaterriool waarop aansluiting mogelijk is en dat binnen de afstandeis ligt. Aansluiting is daarom niet verplicht, het betreffende bedrijf mag (met de nodige zuiveringsvoorzieningen) op het oppervlaktewater lozen.

b. Lozing mantelzorgwoning op grote afstand van pompgemaal drukriolering

Volgens de artikelen 7 en 10 Blah mag huishoudelijk afvalwater niet op of in de bodem of in het oppervlaktewater worden geloosd, indien de afstand tot het dichtstbijzijnde vuilwaterriool of een zuiveringstechnisch werk waarop aansluiting kan plaatsvinden, 40 meter of minder bedraagt. Deze afstand wordt berekend vanaf de perceelgrens. Dat betekent dat alle panden op het perceel moeten worden aangesloten op de riolering, als er binnen 40 m vanaf de perceelgrens een pompgemaal of andere voorziening voor de inzameling van stedelijk afvalwater aanwezig is. Het Blah maakt het niet mogelijk om een uitzondering te maken voor panden op het perceel die op grote afstand van het pompgemaal of de andere voorziening liggen. De mantelzorgwoning op meer dan 100 m vanaf het pompgemaal moet dus aangesloten worden op dat pompgemaal, als het gemaal zelf binnen 40 m van de perceelgrens ligt. Het is verboden om vanuit die mantelzorgwoning via een septic tank te

⁵ Stb. 2007, 468, p. 35.

lozen op oppervlaktewater of de bodem. De betrokkene kan dus gedwongen worden om de lozing via de septic tank te beëindigen.

Anders dan bij huishoudens, bestaat er bij inrichtingen wel een grens aan de verplichting om nog aan te sluiten op de riolering. Volgens art. 3.4 lid 3 onder b Activiteitenbesluit kan het bevoegd gezag bij maatwerkvoorschrift toestaan dat lozingen van minder dan 3 inwonerequivalenten, waarvan aansluiting op de bedrijfsriolering die op een vuilwaterriool is aangesloten niet doelmatig is, plaatsvinden op oppervlaktewater of de bodem. Volgens de nota van toelichting wordt hierbij gedacht aan een toilet of wastafel op een uithoek van het terrein, verafgelegen van de bedrijfsriolering.⁶ De nota van toelichting verklaart niet waarom deze mogelijkheid wel voor inrichtingen wordt geboden en niet voor particuliere huishoudens.

Wij hopen u hiermee voldoende antwoord te hebben gegeven.

Met vriendelijke groet,

Simon Handgraaf
Colibri Advies BV

⁶ *Stb.* 2007, 415, p. 227.